

Bygdevekstavtale

mellom

**Staten v/ Kommunal- og distriktsdepartementet, Innlandet
fylkeskommune og pilotkommunene**

Engerdal, Trysil, Våler og Åmot

2025-2028

1. Bakgrunn

Målet med bygdevekstavtaler er å bidra til bosetting, tilgang på kompetent arbeidskraft og fremtidsrettet næringsutvikling i de minst sentrale deler av Distrikts-Norge. Målgruppen for ordningen er de minst sentrale distriktskommunene. Departementet har oppfordret til samarbeid mellom kommuner.

Fem pilotområder ble høsten 2022 etter søknad valgt ut til å prøve ut bygdevekstavtaler som nytt distriktspolitisk virkemiddel. Vinteren 2024 ble fem nye pilotområder valgt ut til å prøve ut virkemiddelet. Det er i dag totalt ti bygdevekstpiloter spredt over hele landet.

Avtalene skal i hovedsak gi rammer for relevante samarbeidsparter til å utforske behov og handlingsrom for nye løsninger som kan komme flere distriktskommuner til gode. Gjennom forberedende arbeid med bygdevekstavtalen er det identifisert ulike innsatsområder som representerer særlige utfordringer i området. Disse er gjengitt som delmål under kap. 6 i avtalen. Staten ser behov for å støtte opp under arbeidet med bygdevekstavtalene, og skal gjennom et samarbeid med kommunene og andre parter utforske lokalt tilpassede løsninger til disse utfordringene.

2. Hovedparter i avtalen

Hovedparter i denne avtalen er:

- Engerdal kommune
- Trysil kommune
- Våler kommune
- Åmot kommune
- Innlandet Fylkeskommune [med forbehold om endelig politisk vedtak]
- Kommunal- og distriktsdepartementet er koordinerende hovedpart på vegne av staten, herunder øvrige departementer, Distriktssenteret og Statsforvalter

Avtalekommunene forplikter seg som hovedparter i avtalen til å prioritere innsats mellom delmålene i samarbeid med fylkeskommunen og staten som hovedparter for avtalen, samt utforme handlingsplan med konkretiserte/konkrete tiltak i samarbeid med aktører navngitt som samarbeidsparter under hvert delmål i avtalen.

Avtalekommunene skal fordele midler fra tilskuddsordningen for bygdevekstavtaler, samt egne ressurser, mellom delmålene i handlingsplanen.

Avtalekommunene forplikter seg til å videreføre, følge opp og bygge opp under etablerte samarbeid seg imellom, samt vurdere ytterligere samarbeid, herunder samarbeid om velferdsproduksjon og øvrige kommunale oppgaver.

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) forplikter seg som hovedpart i avtalen til å bidra med faglig rådgivning, evaluering og erfaringsdeling i prosessen, ha dialog om spørsmål som

angår KDD og å godkjenne årlige handlingsplaner som følger opp delmålene og som samarbeidspartene enes om, som grunnlag for statlig tilskudd. KDD forplikter seg til å koordinere dialog mellom pilotene og berørte departementer. KDD forplikter seg til å samarbeide med berørte departementer om å legge til rette for dialog mellom pilotene og aktuelle underliggende etater.

Innlandet fylkeskommune skal som hovedpart vurdere oppfølging av bygdevekstavtalen i sammenheng med prioriteringer i regional planstrategi og øvrig distriktstrettet innsats i fylket og årlige budsjettprioriteringer. Herunder skal fylkeskommunen samarbeide med piloten om prioritering av innsats mellom delmålene i avtalen. Fylkeskommunen skal videre støtte avtalekommunene i utformingen og oppfølgingen av avtalen og handlingsplanen, gi faglig rettledning og samarbeide med avtalekommunene om gjennomføring av delmålene i avtalen der fylkeskommunen inngår i samarbeidet [med forbehold om endelig politisk vedtak].

3. Andre aktører med særlige roller i avtalen

Gjennom arbeidet har det blitt gitt særskilte oppdrag til andre aktører for å støtte opp under arbeidet med avtalen.

Statsforvalteren i Innlandet skal å legge til rette for dialog mellom statlige etater og avtalekommunene for de temaene som staten har inngått en avtale om. Statsforvalter skal ha selvstendig dialog med pilotene, samt fylkeskommunen, om utviklingsarbeidet og handlingsrom underveis. Dette innebærer å aktivt utforske samarbeidsformer og ha tidlig dialog med kommunene i aktuelle prosesser. Som navngitt samarbeidspart i avtalen skal statsforvalter bistå i tråd med øvrig ansvar og innsats.

Distriktssenteret skal bistå KDD, statsforvalterne, fylkeskommunene og pilotene i arbeidet. Distriktssenteret har en særlig viktig oppgave i å legge til rette for et felles prosjektleder-nettverk mellom pilotkommunene, og skal også legge til rette for erfaringsdeling mellom pulje1 og pulje 2. I tillegg skal Distriktssenteret på eget initiativ dele kunnskap med pilotene, innenfor sine fagområder, der de vurderer det er behov. Distriktssenteret skal delta i en ressursgruppe for begge puljene der fylkeskommuner og statsforvaltere deltar.

Husbanken skal, som samarbeidspart i avtalene, støtte kommunene med kapasitet og kompetanse på boligtematikk og bidra i handlingsplanarbeidet, herunder understøtte utforskning av samarbeidsformer og virkemidler innenfor Husbankens mandat.

Øvrige samarbeidsparter og deres forpliktelser er navngitt under hvert delmål.

4. Avtalens formål og omfang

Formålet med denne avtalen er å sikre at hovedparter i avtalen (se punkt 2) forplikter seg til å samarbeide omkring felles delmål og problemstillinger (se punkt 6). Avtalen skal bygge opp under faste samarbeidsstrukturer, legge til rette for dialog mellom partene og bidra til bedre sammenhenger mellom berørte politikkområder, forvaltningsnivåer og sektorer.

Partene skal gjennom avtalen bidra til å nå pilotenes mål om bosetting, tilgang på kompetent arbeidskraft og fremtidsrettet næringsutvikling i kommunene Engerdal, Trysil, Våler og Åmot. Partene skal fokusere på innsats som kan gjøre det mer attraktivt å bo og arbeide i kommunene og slik bidra til økt tilflytting og redusert fraflytting. Partene skal i oppfølging av avtalen samarbeide om å utvikle og teste ny distriktspolitikk som kan ha overføringsverdi til andre distriktskommuner, samt mobilisere til økt utnyttelse av eksisterende ordninger. Avtalen skal også bidra til å teste ut nye samarbeidsformer, på tvers av kommuner og forvaltningsnivå.

Avtalen skal gi rammer for samarbeid mellom partene, avklare forventninger og skape forutsigbarhet om hvordan samarbeidet skal skje. Utover dette vil forpliktelsene beskrives nærmere i handlingsplan for oppfølging av avtalene, samt styringsbrev, budsjettbehandling mv.

Denne avtalen om samarbeid skal bidra til:

- å klargjøre viktige prinsipper og gjensidige krav og forventninger
- å sikre kontinuitet og forutsigbarhet for partene
- forståelse og respekt for hverandres synspunkter og arbeidsmåter
- å koordinere innsats innen rekruttering, kvalifisering, og inkludering for å realisere pilotens mål om å rekruttere til helsetjenesten inn i en ny tid.

Eventuell uenighet søkes løst gjennom dialog.

Avtalen skal gjelde fra den er formelt godkjent av alle hovedparter og frem til 30. desember 2028. Ved avtaleslutt skal det vurderes om og i hvilken grad partene har levert på sine forpliktelser, slik de er definert i avtalen. Ved vurdering av måloppnåelse skal resultater fra arbeidet sees i sammenheng med øvrig innsats som treffer avtalekommunene i samme periode.

Tilskuddsordningen for utprøving av bygdevekstavtaler skal understøtte pilotens arbeid i prosessen. Handlingsplanen danner grunnlag for finansiering av oppfølging av avtalen, med forbehold om Stortingets årlige budsjettvedtak. Ytterligere finansiering skal avklares gjennom ordinære budsjettprosesser og synliggjøres i årlig oppdatering av handlingsplan for oppfølging av avtalen. Samarbeidspartene bør ellers bruke oppfølging av avtalen til å mobilisere til bruk av eksisterende ordninger.

5. Forankring

Piloten har stått fritt til å prioritere delmål og tiltak i tråd med lokale muligheter og utfordringer.

Ved avtaleinngåelse er avtalens innhold forankret i politiske vedtak i alle avtalekommunene. Avtalens innhold skal videre forankres i arbeidet med eventuelle nye samfunnsplaner.

For Innlandet *fylkeskommune* er innsatsen forankret i politisk vedtak i fylkesutvalget 17. september 2024, samt i «Regional plan for det inkluderende Innlandet».

Fra statens side er avtalens innhold forankret i regjeringsvedtak, samt i Meld. St. 27 (2022–2023) *Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikk for framtida* og andre aktuelle styrings- og beslutningsdokumenter. Ved avtaleinngåelse er avtalen behandlet i regjering.

6. Delmål, samarbeidsparter og forpliktelser

Målene i bygdevekstavtalen fordrer koordinert innsats fra flere sektorer. På noen områder er det primært aktuelt med et pilot-stat-samarbeid, på andre er det aktuelt å samarbeide med flere aktører. Disse er navngitte som samarbeidsparter under. I slike tilfeller forplikter også disse aktørene seg gjennom avtalen til å samarbeide om å finne mulige løsninger. Partene oppfordres til å benytte relevante forskningsfunn og rapporter som en del av arbeidet. For hvert delmål skal partene enes om konkrete tiltak i årlige handlingsplaner, samt enes om å invitere andre parter inn i arbeidet.

Arbeidet skal konkretiseres i sammenheng med øvrig innsats i avtalekommunene, og samordne innsats i den grad det er hensiktsmessig. Ved avtaleslutt skal pilotene rapportere på måloppnåelse for de enkelte delmålene. Samarbeidspartene under det enkelte delmål skal enes om hensiktsmessige måter å vurdere måloppnåelse som en del av arbeidet med handlingsplanene.

Det er et mål for avtalekommunene å etablere tverrfaglige ressursteam under de ulike delmålene bestående de aktuelle samarbeidspartene (se nedenfor, kap. 6.1-6.3). Hvilke typer samarbeid på tvers av kommunene lovverket åpner for, eventuelt er til hinder for, skal kartlegges for det enkelte delmål.

Samarbeidet åpner for utvikling av teknologi som er direkte tilpasset de spesifikke utfordringene i hver region og kommune. Ved å utnytte hver kommunes unike erfaringer og ressurser, kan vi fremme raskere og mer effektiv implementering av relevant teknologi, herunder utprøving og utforskning av KI. Disse løsningene kan bidra til å gjøre helsetjenester og kompetanse mer tilgjengelige og effektive, spesielt i områder med geografiske utfordringer. Partene oppfordres til å ta i bruk eksisterende ressurser og kompetanse fra relevante aktører i dette arbeidet.

Samarbeidspartene skal under alle delmål vurdere en styrket innsats for samarbeid om felles omdømme- og profileringsarbeid, både internt og eksternt.

6.1 Delmål 1 Rekruttering, kvalifisering og utdanning

Samarbeidsparter under dette delmålet omfatter avtalekommunene, Innlandet fylkeskommune, herunder Karriere Innlandet og Fagskolen Innlandet, samt Universitetet i Innlandet, Statsforvalteren i Innlandet og Nav Innlandet.

Samarbeidspartene forplikter seg til å samarbeide om å utvikle en handlingsplan for rekruttering, kvalifisering og utdanning i helse- og omsorgssektoren i avtalekommunene, og

bidra til gjennomføring av handlingsplanen. Partene kan enes om å invitere øvrige aktører inn i arbeidet, slik som NTNU Gjøvik og Sykehuset Innlandet.

Arbeidet med dette delmålet omfatter å gjennomføre nødvendige kartlegginger, utforske handlingsrommet for samarbeid som kan bidra til utvikling av lokalt tilpassede tilnærminger for å rekruttere og kvalifisere tilgjengelig arbeidskraftreserve, og vurdere styrket innsats for å beholde kvalifisert personell i sektoren. Samarbeidet innebærer dialog med ulike målgrupper og utforskning av nye incentiver, modeller og tilpassede opplærings- og utdanningsprogrammer.

6.2 Delmål 2 Mobilisering av arbeidskraftreserven

Samarbeidsparter under dette delmålet omfatter avtalekommunene, Innlandet fylkeskommune, Nav Innlandet, Universitetet i Innlandet og Statsforvalteren i Innlandet.

Samarbeidspartene forplikter seg til å samarbeide om å utvikle en handlingsplan for mobilisering av arbeidskraftreserven i avtalekommunene, og bidra til gjennomføring av handlingsplanen. Partene kan enes om å invitere øvrige aktører inn i arbeidet, slik som arbeids- og inkluderingsbedrifter og KS.

Arbeidet med dette delmålet omfatter å gjøre nødvendige kartlegginger knyttet til arbeidskraftreserven og hva som fremmer og hemmer rekruttering til helsesektoren. Videre skal partene utforske handlingsrommet for samarbeid som kan bidra til å mobilisere og rekruttere innbyggere som står utenfor arbeidsstyrken til helse- og omsorgstjenestene, samt identifisere hindringer og vurdere treffsikkerheten av eksisterende virkemidler og lovverk. Samarbeidet kan også inkludere utvikling og uttesting av nye incentiver og konkrete løsninger. Delmålet ses i sammenheng med delmål 1.

6.3 Delmål 3 Bærekraftig boligutvikling

Samarbeidsparter under dette delmålet omfatter avtalekommunene, Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet og Husbanken. Samarbeidspartene forplikter seg til å samarbeide om å utvikle en handlingsplan for bærekraftig boligutvikling i avtalekommunene, og bidra til gjennomføring av handlingsplanen. Partene kan enes om å invitere øvrige aktører inn i arbeidet, slik som DOGA, Riksantikvaren, Kulturminnefondet, ENOVA og frivillige aktører.

Partene skal under dette delmålet utforske muligheter for å styrke bærekraftig boligutvikling i avtalekommunene. Dette kan innebære muligheter for fortetting og transformasjon, oppgradering av eksisterende boligmasse, bruksendring og gjenbruk av eksisterende bygninger og utvikling av nye boligkonsepter. Innsats og tiltak med påvirkning på arealbruk skal skje innenfor rammene av de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet. Partene vil utforske og teste ut ulike virkemidler for å støtte økonomisk og miljømessig bærekraftige boligprosjekter innenfor gjeldende rammer. I dette ligger også samarbeid med private aktører og styrket helhetlig boligplanlegging i avtalekommunene. Delmålet vil også bli sett i sammenheng med delmålene over.

7. Overordnet oppfølging av avtalen

Avtalen skal følges opp av en handlingsplan som skal revideres årlig. Avtalekommunene har ansvar for å utforme handlingsplanen i samarbeid med navngitte samarbeidsparter (jf. rammene for tilleggsbevilgningen, formidlet i brev fra KDD i desember 2024). Roller og ansvar vil beskrives nærmere i handlingsplan for oppfølging av avtalen. Se for øvrig omtale av forpliktelser under punkt 2. Hovedparter i avtalen.

KDD vil invitere hovedpartene til politisk dialog om framdrift og status i avtalene på årlig basis. Her vil det legges til rette for dialog med andre departementer om saker til politisk vurdering. Avtalekommunene forplikter seg til politisk behandling av status i arbeidet i forkant av de politiske dialogmøtene.

KDD vil sammen med partene bli enige om en felles evalueringsstrategi med rom for tilpasning til hver avtale. KDD vil i tillegg utarbeide et felles evalueringsdesign som også er tilpasset den enkelte avtale. Designet skal utarbeides i lys av konkretiseringer i handlingsplanarbeidet. Partene kan videre bli enige om rapportering og evaluering etter

Avtalen er signert av

Avtalepart	Dato for politisk vedtak
Engerdal kommune	
Trysil kommune	
Våler kommune	
Åmot kommune	
Kommunal- og distriktsdepartementet	
Innlandet fylkeskommune	